

2. KUNSTLIKUST SEEMENDUSEST

Piimakarja kunstliku seemendamisega tehti "Polduris" algust 1956. aastal. Seemendamata tuli Herman Reede "Sõli-õeviku" kolhoosist. Ta käis paar kuud, siis ütles koha üle, vabandades ajapuudusega. 1957. aastal seemendas noor praktiliselt olev arst Kalmas Kopla veterinaarjao-konnast. 1959. aastal seemendas meil vahesel maarel Ko-dila sovhoosi seemendustehnik Felix Volser. Agapeagi üt-tis ka tema, et ei jõudvat.

1960. aastal otsustas juhatus saata Tõri Lõuakasva-tustehnikumi lõpetanud Aase Sulkatke talendevalt Viljan-disse seemendustehnikute kursustele. Ta käiski kursustel, kuid tehnikuna ei nõustunud töötama.

1964. aastal tehti jällegi katsed kunstlikult see-mendada. Tööd tegi Marta Vilokas. 1965. aasta aprilli-kuus avanes võimalus minna talilikult üle kunstseemendu-sele. Marju rajoonist tuli meile seemendustehnikaks Laine Loik. Ta töötas 1966. aasta 1. septembrini. Terve järgnev aasta tuli sellel kohal töötada minul. Siis võttis asiti üle Kodila sovhoosi seemendustehnik Marie Korkmann.

1967. aasta novembrikuus saatis kolhoos oma liikme Helmi Estriku õppima aastaks ajaks Arkvale seemendusteh-nikute kursustele.

Nood on asutatud seemendusring, kuhu kuuluvad Kodila ja Kohila sovhoos ning "Polduri" kolhoos. Rõngi peal töö-tavad Marie Korkmann ja Helmi Estrik. Naib, et need on seemendusmured surnud ja kõik kaib häireteta.

A. Aadak

3. O M A S O O K L A

Aega vottis, aega asja
sai.

Kauplus-~~ss~~^{ka} koost
ehitamise võetava plaani
juba 1965. aastal. Valmima
pidi see juba aasta pärast.
Ehitama hakkas Rapla KSK.
Iga-auguste tahtekade ja
lubaduste peale vaatamata
valmis ehitus alles 1967.
aasta lõpuks.

Esmakordselt kasutati
kolhoosipere oma söökiat
oktoobripühade ajal 6. novembril 1967. Koik peost
osavõtjad tundsid suurt rõõmu: oli saadud oma söökla,
mille jargi taati juba aastad d teist pühadust. Kaige-
pealt rõõmustasid perenaised - kui lihtsaks oli muu-
tud see ettevalmistamine. Kogu kolhoosi pere nahtus
söökla saali. Koik olid koos ja pidu laks hasti.

Jargine koosviibimine peeti 6. detsembril. Siis
olid pulmad. Abielusid endised "Palduri" kollektiivi
liikmed Hillar M_ullas ja Taimi Langu.

1968. aasta algas kolhoosilaste traditsioonilise
naeripuuaga. Naerivana tei rikkalikult kingituspakke.
6. jaanuaril korraldati taliskasvatute naeripuu vastas-
tikuste kingitustega. Laual olid rahvuslikud toidud
(muuseas väga suupärased).

Martsküsimine oli jällegi perekondlik koosviibimine.
"Hälsse, pulkadi!" abiellusid kohaliku kooli direktor
Mati Kukk ja endine "paldurlane" Ene Maiste.

24. märtsikuu päeval organiseeris kolhoosi juhatuse
sõbralas traditsioonilise pensionäride kokkutuleku. Töö-
veteranid vahetasid oma retsepte ja muresid ning lasid
neid maitsata sellel, mis lauale kantud. Lõhkumisel tang-
ti kolhoosi juhtkonda väga meeldiva vahelduse eest ja
sooviti, et järgmisel aastal saadaks jällegi niiviisi
koos olla, üheskoos mõtteid vahetada. Säärased kokku-
tulekud ergutavad vaimu.

Kest ja poodumise tõttu sõtkla end ka ikkaleksnise
viibis, kuigi Sõbruskonna rahvas tema järele suurt puu-

dust.

Taie koormusega hakkas saskla tööle sündunud aasta jaanikuul algul. Rahvas hakkas saama lõunasaaki. Lõunaks oli koka toit: supp, praad ja magustoit.

Paagi oli selge: saskla õigustab ennast. Sõsajaid koormuses hulgas, nii et tuli veel keetjale abiline võtta. Inimesed, kellel koda töökohast kaugel, said lõuna ajal korralikult söösa. Seni oli ikka nositud paberisse pakitud võileiba.

Need need päevad kestsid kehjaka lõhkest söga. Septembrikuul algul lõpetas keetja oma töötamise ja saajandi rahvas pidi jällegi võileivale üle minema, kuigi see e-õrganid esialgu "soja kuulutasid". Olid need ju korraliku lõunasaakiga juba era hellitatud.

Kesimus lahenes novembris, kui saadi keetja kohusetäitja. Pariskeetja otsimise aeg kestis.

1. jaanuaril 1969 saadeti keetja kohale leida vastava ettevalmistusega inimene. Rahvas näib temaga rahul olevat.

A. Andok

4. HOOLITSUNE PENSIONARIDE REST

Kolhooside loomisel astusid kollektiivmajandi liikmeteks peaaegu kõik saabuskonnas elunevad inimesed. Nii oli ka "Polduris".

Paljud olid juba kolhoosi astudes eakad. Mõnus neid, kes vajasis abi. Tuli leida võimaluste abistamiseks, esialgu kasvatati erilisekski. 1950. aasta märtsikuu algkoooleku otsuse põhjal maksti tšekordsettootust tšekordle abi vajavale kolhoosi liikmele, kellel ei olnud sotsialistidusjärgset toltjat ega isikliku majapidamise tulu. Igaüks sai 40 kg nisu ja 70 kg rukist.

1951. aastal saadeti meile naidiseks tööppühikiri "Kolhoosi abistamiseks". Abistamiseks vajadusest tehti juttu ka ehaltpoolt.

Abistamiseks jai kolhoosi liikmeteks - tal oli ega omastetööhikiri, omaste juhatus. Meisena juhatus koosnes 5 liikmest. Need olid Jüri Tallenhof, Ailine Andok, Ada Maiste, Elisabeth Liksor ja Rudolf Vilokas.

Abistamiseks astumise maksu suuruseks määrati 10 rubla (sellesegses vaeringus) ja aastaseks liikmeteks suksel protsent saadud rahast ja naturaaltasust. Naturaaltasu koosneb teraviljast, kartulist, heinast ja pohust. Abistamiseks kasutusse anti veel talendavalt kolhoosi vanadefondist teatud protsent teravilja. Sellega oli siis abistamiseks varustatud.

Abistamiseks juhatus liikmete meesone oli selgiterda välja abivajajad, määrata neile toetused, registreerida haiguste olendid ja maksta haiguspäevade eest tasu.

Abistamiskassa töötas 1959. aastani (kassa arvatud).
Kassa tegevus lõppes rahalisele töötasule olemisekuga.

1960. aastal anti sisse kolhoosnikute pensioneerimine. Kõigile 70-aastastele meestele ja 65-aastastele naistele määrati pension. Säärane kord kestis 1965. aastani.

Siis hakati töövõimetutele kolhoosiliikmetele makama pensioni sotsiaalkindlustusosakonna kaudu tsentraliseeritud kassast - meestele 65. ja naistele 60. eluaastast alates.

1967. aastal otsustas kolhoosi juhatus maksta lisa-tööstust neile kolhoosnikutele, kelle pensioni alammäär oli varem kui 20 20 rubla. Pensionide alammäär tõsteti need kolhoosis 20 rublaks. Mõnede vanade ega, kes seni midagi ei saanud, hakati makama 12 rubla kuus. Peale selle hariti kõikidel vanadel tasuta aiamaad. Osa vanu sai tasuta pool liitrit piima päevas, mõned ka kottepuid.

1. jaanuaril 1968 paranesid kolhoosiliikmete pensioneerimistingimused veelgi. Mehed said pensionärideks 60 ja naised 55 aasta vanusest.

Lisagem siia juurde, et meil on ka kolm vana viibinud Kõnnuuisas kolhoosnikute invaliididekodus. Need olid Leenu Raskes, Tiina Joller ja Juuli Mullas. Raskes oli neil sinna mine, kuid pärast olid väga rahul. Polnud nad elus veel saanud enamast elu - puhtus, korralik toit, soe tuba ja hea kohtlemine. Pärast surma toodi nad tagasi - kodukoha kalmistule.

Saadud pensioniikka on osatse võit. Vahendid aruandmiseks on teostatud, teega välja teostatud.

A. Aadok

Oma käega valid vajaliku kauba...

OMA KAUPUS

15. märtsil 1969 oli "Põlduri" kolhoosil 20. sünnipäev.

Nende aastatega on kolhoos saanud tulusi. Ja koos saavutustega on parenenud ka rahva teevõime. Algal kauplus puudus. Et majand oli alles vaene, ei tulnud oma peo ehitamine kene alla. Vaja oli hoopis karjalatu, saeveskeid ja muid pehkeid. Kaupluseruumiks saadi kitsas toapüügi korteri juures Teri talus. Inimesed olid sellegi üle rõõmsad - ikkagi oma poed.

Kolhoos aga saanud tulusi. Kasvasid ka inimeste

nõudmised. Leivast ja sõrmitest piisajadest enam ei
piisandi. Uus poeruum saadi Lüksori saija, kus ka kau-
pade sortiment laieneb.

Hoodus jalle meil aasta. Kaupä oli kuni suuremas ve-
inimused
likus, aga nõudmist pidid vahel järjekorras seisma isegi
tund aega. Kõik see raskus oli inimesi puuposti tein, järje-
kord vahel aueki.

Hajandi juhatus pidas vajalikuna oma kaupluse ehitu-
sist. Selle ettepanaku võtsid kolhoosnikud rõõmuga vastu.
Aga "Palduri" rahvas ole ikka olnud teekas rahvas; see
vesti jouka ja peagi kerkisid uue kauplus-koosla seerid.

Kolhoosi eimehel Leon Palisool oli ehitusega pal ja
tegemist, sest KKK-i mehed ei ole väga kiired. Hoodus
mitu tähtpäeva, enne kui valmis sai.

Hoodunud aasta 1. veebruaril kollektive sisse. Isete-
sinduslik kauplus sai valguseküllane ja avar. Kaubad on
kauparast. Enam pole vaja pikas järjekorras oodata. Leidub
nii teestus- kui ka teidukaupu. Sortiment on laialdane.

See peab
aga veelgi
laieneb,
sest sageli
kõrvald tar-
bijad seda,
mida poes
polegi.

Vaino Saar,
kaupluse
juhataja

- 22 -

LASTEVAIDA OLEKS VAJA

Kahetuhand kolhoosilastega muutus koos kaigega ka inime. Hoopis triistsugused on ka lapsed ja nende vajadused. Pohjuseks on kindlasti eline heaolu tase.

Taastavasti oli kolhoosidest eestat tegasi, s.o. kolhoosi algustel, sojest alles vaha aega moodas, mis andis end majanduses vaha tunda. Pearahk oli pandud sojatega jargede likvideerimisele ja haldavajalike tarbessuuta tootmisele. Viimaste hulka ei kuulunud midagi mangusjate. Sel ajal neid maagil peasegu polnudki. Kui isa tegi some punhobu-se voi -lehna, oli roomu laialt. Kui aga praegu ostad lap-sele some elagtri jaul taastava mangukanni, veetakse seda loomulikuna. Enemasti kipub need laste mangusjate hulk olema vajalikust suurem. Kohe parast kainatppiaist saab laps jalgratta. Juba esimestes klassides ostetakse talle kaskell. 15-20 eestat tegasi ei osanud keegi sellest unis-tadagi.

Riistusest raskides ei saa suurti mingit vardsuunarki andies ja praeguse vabele toonata. Siis elid jalataitaks pastlad ja ihukattaks kodukootud voi vanemate omadest ka-berhtatud reivad. Need on 5-6-aastasel poisil juba sli-kond seljus, tatarlapsel aga mallonkleidid.

Keupluses on nehe, et lastel taskurahast puidust ei tule. Monel on seda silelligagi. Kolhoosi algustail juh-tus aga sadagi, et sajas ei olaud kinopileti ostmiseks raha. Et sel ajal radio oli haruldane asi ja televisor sisse puidus, ei saanud ka kuulata ja vaadata lastesestaid, mida praegu nii holega jalgitakse.

- 77 -

NOORTEKLUBI ALUSTAS VÄGA HUUVITAVALE

Uuel 1965. aasta detsembrikuu päeval, kui toimus järjekordne koosmõelikooolek, tehti ettepanek moodustada "Põldurisse" noorteklubi. Eesmärk oli osa üritustesse koosse tõmmata kõik kollektiivi piires elavad noored ja võtta sisetult vaba osaga. Võeti vastu ka noorteklubi põhikirj, kus nähti ette, et iga klubi liige peab olema kõiges teistele eeskujuks, tageldes spordiga, võttes osa isetegevusest; tal peab olema ka vähemalt üks ühiskondlik ülesanne jne.

Noorteklubi kais nädalas kaks korda koos. Ühiselt peeti klubi päevikut. Iga liikse läösungiks oli: "Klubi iga liige on mõtleja ja tegutsesja, mitte aga sabassõrkijs". Ürituste organiseerijateks jaid kõik klubi liikmed kordamööda.

Seoses noorteklubi avamisega hakkasid meil tööle mitmesugused ringid, nagu kehe-, male-, lauatennis- ja rahvatantsuring, mees- ja naisansambel, näite- ja poliitring. Hakkasid korraldama suuremaid üritusi. Nendest osavõtt oli aktiivne, ja nii oligi neidki kergem korraldada.

Suuremateks üritusteks olid koosmõeli 17. aastapäeva tähistamine koos Kodile soovooi kommunistlike noortega, kollektiivse teatri näripidu, noorteklubi avamisõhtu, laste kevadpäevad, puhkeõhtud kohvillaus taga, naistepäeva tähistamine, isetegevuse ülevaatus, kontseert "Sadama" kol-

hoosis ja vastlapäev jalle koos Kõdila sovhoosiga. Vastlapäev muutuski edaspidi traditsiooniliseks. Siis korraldati mitmesugussid riistusi. Huvitavamaiks oli kuljuste ja sisakelladega ehitud hobustega vaidussaitmine; vahepeal visati tee ääres märki, tehti loket ja visati sangpommi, ohtu lõpetati ohise laua taga, kus antasustati, söödi hernesuppi ja seajalgu, millele järgnes jalakeerutus.

Veel on olnud ohiseid vastlapäevaid koos Varbola sovhoosi noortega, osa võetud Palaküla talispordimängudest, lauatennisvõistlustest Raplas. Eriti toreid olid ja õnnestusid hästi vastlapäevadrütused.

Sõgisel saatsime aga oma tublid noormehed pidulikult sõjaväkke. Ja siis seikus külanoorde tegevus. Hiljeme see kõhl taetus, kuid mitte nii innukalt kui eelnenud aastatel.

Taive Talviste,
põllundusbrigadir

Fotolaats tabas Vaike Kaljendi ja Herta Bausvergi.

K A S I K A S

1962. aasta tõi mind Kodilasse. Alates 1. septembrist oli senine Kodila 8-klassiline Kooli direktor Eduard Rokk end palunud sellelt kohalt vabastada, Minul tuli asuda tema asemele. 1962. aasta tõi kooli ellu ka muudatuse, nimelt alustas kooli juures teed kaheksa klass.

... Ja tuligi kohe esimestest päevadest astuda kontakti Šeffmajandi - "Põlduri" kolhoosiga. Nimelt oli vaja ruumi tööpäetuse klassi sisseseadmiseks, koolimajas selleks enam ruumi ei olnud. Kolhoos tuli vastu. Kooli käsitööklassi tarvis anti vana, mitte ammu kapitaalselt remonditud pritsikuur suurusega 74 ruutmestrit. Kooli sai sisse seada nõuetekohase töökoja. Tänu sellele mahutas 1964. aastal pealmise korruse juurde saanud koolimaja jällegi kõik õpilased, need juba kaheksa klassi loo õpilasega.

See ei olnud aga kaugeltki esimene kokkulepe kooli ja kolhoosi vahel. Et olukorda sigesti mõista, ei piisa, kui peatuda aastast 1962 alates. Kasvõi pöörasult tuleks meenutada kooli ajalugu.

Oma alguspäevadest alates on Kodila kool olnud seotud umbruskonna rahvaga. Kõla taluperemehed kuulusid kooli hooldekogusse juba saajandi vahetusel. Nende järeltulijad, sellised nagu Ööpik, Tallenhof, Joller, Estrik, Andek, Liksor, Sulakatke jt. sidusid end kooliga käesoleva saajandi algusaastatest. Ise lõpetasid kooli, kuid kontakt jäi, sest peagi astusid kooli nende lapsed. Laste järel astusid koolipinki lapselapsed. Vanemad on jäänud põlvkond põlvkonna järel oma kooliga seotuks.

Nüügil on kooli suhtumine ka kolhooside asutamisega algusaevil. Varskete kolhoosnikute "oma kool" sai toetust hobusepaari kasutada sadamisse, puude veoks transpordi eraldamiseks (ka viis hobused) või muu naol.

50-ndate aastate keskpaigast võib jälle rääkida ka koolipoolsest aktiivsusest suhtlemises kolhoosiga. Õpetajaid tuli kooli rohkem ja nende osavõtt seltskonna lust suurenes. Kool sai spordis kaasalööjaks, võeti osa näidenäidete mängimisest, naisansamblist, tegutses rahvatantsuringis. Said traditsioonilisteks noorte suvelõpupeod, ka suvejooksul anti kontserte.

Mida enam kasvas kolhoosi jõukus, seda enam suudeti koolile abi anda. Puude suretsemiseks eraldas kolhoos alati transpordi, tundes kütuse osaliselt kohalegi. Suurt abi oli teistelgi majanduslikel taval. Polnud vaja suret

tunda õpilaste transportimise ja ekskursionidele mineku pärast.

Kontakt kolhoosiga suurenes veelgi, kui majandi partei-algorganisatsioon sekretäriks valiti Eduard Rekk. Võib seelda, et sel ajal ja edaspidi ei olnud kolhoosil kooli ees mingeid saladusi, osnuti ka koolil kolhoosi ees. Seda perioodi võiks nimetada täieliku koostöö ajaks.

Sel ajal said teoks mitmed ühised ettevõtmised. Õpilased käisid aktiivsemalt kolhoosi abistamas - pandi ja võeti kartuleid, käidi metsa istutamas. Ühiselt sai teoks pargi täiendamine kastanitega. Kolhoosis tegutses puhkpilliorkester, õpilastele anti pille lahkesti kasutada ja õhtlasi saadi järelkasvu orkestrantidele. Õpetajad lülitusid enam kolhoosile, said enam andmeid kolhoosist ja kasutasid neid õpetöös. Järgnevatel aastatel lülitusid kolhoosile õpetajad Ellen Kärtsini (juhtis majandi kommunisti-organisatsiooni tööd), Elga Hiob ja Ruth Riitmaa said laulusambli eestvedajateks, Heldur Rahuoja lõi kaasa sporditöös, viis läbi poliitõppusi. Sai teoks õpilaste tasuta toitlustamine kolhoosi poolt.

Tegelikult juttu võiks jätkata. Võiks kõnelda kooli maa-ala puhastamisest pärast remonti, õpetajatele korralike korterite eraldamisest jne. Kogu see jutt tähistab üha enam, et kolhoos ja kool on tõestanud käeikaas. Nüüd aseta edasi, seda paremaks on muutunud koostöö.

Kooli kollektiiv avaldab osutatud abi ja hea koostöö eest kolhoosile tema 20. sünnipäeval sõbralikku tervist ja soovib, et sovhoosi "Põlduri" osakoosus elaksid haridus-elu küsimustes edasi vana traditsioonid.

Kooli kollektiivi nimel Direktor Mati Kuk

PARAST PÄEVATÖÖD

Küna kolhoosis pole tööpäev pikk, siis ohtuti on nii vanad kui ka noored proovinud oma võimeid isetegevuslaval. Eebile pole jäänud ka kõige pisemad. Vast nendest alustamegi.

Viimastel aastatel oleme korraldanud neile naaripeo ja kevadpäevad. Esinevad peoperemehed ise - eelkoolilised mudilased. Neile meeldib väga laulda, luuletusi lugeda ja ka tantsida. Mis neile aga suurt rõõmu valmistas, olid toredad võistlused ja kolhoosi poolt kaetud peolaud. Pidu lõppenud, küsiti: "Millal jälle kevadpäevad on?"

Ei ole olnud ühtki kolhoosipidu, kus poleks isetegevuslased esinenud.

Et aga oskaks ilusasti laulda (mis ka paljudele meeldib), tuleb palju proove teha. Osa inimesi on päris rohkesti lükanud omakoduseid toimetusi teisele päevale, sest ega lauluproovilt tohi nii lihtsalt ära jääda. Dauluõpetaja kaib juba aastaid meil kaugelt. Teda peab tõesti tänama selle töö eest, mis ta meie õpetamiseks on teinud.

1966. aastal oli meil ju rajooni parim naisansambel.

Præguse ansambli koosseis on meil püsinud juba neli aastat. Meie ansamblit koos solistidega on kutsutud esinema paljudesse rajooni kultuurimajadesse ja klubidesse. Üks toredamaid vastuvõtte oli "Sademe" kolhoosis. Seal kestitati meid võileibade ja koduellega. Paaril korral oleme lahke vastuvõtu osaliseks saanud "Tee Kommunismile" kolhoosis.

Äpardusterohke oli aga kontsertkohtu "Võidu" kolhoosis klubis. Ebaõnnestumised elgasid juba kodus peale. Kuna meid on laulmas vaid seitse + saaja, siis lubati sinnaõiduks

vaid villis. Kellelgi meie seast tuli rooli saada. Sel õhtul sadas nagu oavarrest, kuid sinna esidetud sai. Sainesime äre, kuigi rahvast oli vähe (sõõ ajasime kuidugi ilma keela). Aratulemisega oli ega tegemist, sest meie villis oli vahapeal mõnede osade võrra kergemaks tehtud. Jaa või sinna, sest mootor ei hakanud kuidagi tööle. Lõpuks meid aidati ja saime sõitu alustada. Tööd tuli mitugi korra kepoti alla veadata. Hõõmikuga saime siiski koju. Kuid ega see kõik kedagi heidutanud. Laulame ikka edasi.

Vanemaid inimesi ja ka nooremad on huvitanud teatrietendused. On käidud nii Raplas kui ka Tallinnas.

Pole unustatud ka päris vanu inimesi. Viimastel aastatel oleme korraldanud pensionaride päevi. Korraldame kohvilaua, kus kuidugi ei puudu ka kontsert. Need päevad on jätnud neile suure elamuse. Nii mõnelgi on valgunud põselle tänapäev ilusate laulude, eriti mudilaste esinemise eest.

Uue söökla valmimisega avanesid paremad võimalused õhtute korraldamiseks. Pestud on üsna mitu kohvikohut. Abiks olid naabripõllimehed. Me ei ole jätnud pidamata õhtki suvepidu, s.o. jaanipäeva ja viimastel aastatel kõigile lähedaseks saanud põllumeeste päeva.

Põllumajandustöötajate päev on kujunenud võistluste päevaks. Võisteldakse küll traktoritel, küll autodel, perenaised isegi kartulikooremises. Õhtul aga jagatakse välja auhinnaid ja murtakse pead viktoriini kallal. Ja taas ei puudu peolaual laulud ansambliilt kui ka kõigilt osavõtjateilt. Viimasel põllumeeste päeval esitati kriitikameelaline oma-loominguline laul, mis nii mõnegi teiseks võttis.

Kõel eega ja teadmist olnud, see küll ei saa öelda, et õhtud isetegevuslaval on igavad olnud.

AAsa Sulakatko,
klubi juhataja

OMALOOMINGULISI LAULE

LAUL "POLDURILE"

Viisil: "Unke postipoiss sõitis..."

Ette kantud Jaanichtul Oru maal 1956. a.

"Polduris" meil keigil hea on elada,
loodus tavaline, viljakandev maa.
Laeatud on koplisalud,
selleparast vanad talud
Jaanud lagedale, tuulte tallata.

Refr. Need kolhoosid on sageli vahvad,
kelle osinnes on kerge jutumees.
Me kolhoosis aga ~~raivad~~ näitab seda rahvas
mitte sõnades, vaid teos ja tegudes.

Tuled "Poldurisse" õkstakõik kust poolt,
ikka märgata võib rahva teed ja hoolt.
Kala naut on hoopis kemas,
pole risupesem enam,
nagu oli mõned aastad tagasi.

Refr. Mitmed uued ehitused külas on,
tähtsamad on sigala ja vihusaun,
individuaalsed majad,
suured valged seepipajad,
riistakuur ja avar õhiselamu

Refr. Need kolhoosid on sageli...

Polluviljakust me ikka tõstame,
mitu tuhat kanti turvast võtame,
maisi teeme paras jagu -

suurt ei ole temast lugu.

Meie lehmaid meil ristikheinale.

Refr. Need kolhoosid on sageli...

Tuluallikaks meil karjajendus,

kangu jassu^{di} aga hoopis siendus.

Sigalast on saadud tulu,

omahinaga nullu kulu.

Juba tänavu need lungad taidame.

Refr. Need kolhoosid on sageli...

Me kolhoosil andel viis on trektoreid,

see-est peetakas meil vahe hobuseid.

Mei tallimees teeb nalja,

ei ta anna hobust valja,

otleb: "Need on samu muinsuskaitse all".

Refr. Need kolhoosid on sageli...

Ules kontakte meil oha uudisaid,

saagivadjaid muudetakas mudeid.

Ei me rahvas jäta jouni,

esodepuudus - laku penni.

Miljonarid meie varsti oleme.

Refr. Need kolhoosid on sageli...

Alles esimese rajooni kutsuti,

randpunalipp kolhoosil* kingiti.

Meie teed on tähel* pandud,

selleparast see meil* entud.

Ju me selle ära teemind oleme.

Refr. Need kolhoosid on sageli...

Isestegevust meil viljeletakas* ka,

noored kõik on sellial ajal hakkemas.

Mei teadruk peab end vaeaks,

otleb: "Hakka kodukanaka.

Seltakond - see ei passi enam minule."

Refr. Need kolhoosid on sageli...

Rahvas, kui teil juhtub jääme vaba hetk,

tehke "Polduri" kolhoosi mõni retk.

Siin te palju uudist näete,

viimaks ise siia jaste -

nagu seda juhtusid mitme teisega.

Refr. Need kolhoosid on sageli vahved...

KUMME AASTA JUUBELI PUHUL - 1989. aastal

24. veebruaril 1949. aastal oli ajalooline päev Kõdila rahva elus. Sest siis -

Tulid kokku talutsadid,
elatanud eidekesed,
nobedamad noored mehed,
naerunäoga noorikud.
Kõrgnesid kõla keskeolla,
Uue-Raakle ulualle,
suurde avarasse tuppa,
agaralt asja juurde asusid.
Fidasid aru ja ajasid juttu.
Ajalohes päevast-päeva
pikalt-laialt pajatati,
kuidas kõlas uute elu
uute moodi ajatakse,
kollektiivselt kohta peetaks,

talutsida tehakse.

Arutati, mõlgutati,
süla-süna veeretati:

kas ei võiks ka proovi teha,
kollektiivselt katsetada,
uuta elu uuta moodi
põhja tuiselt elada.

Parast esjaket arutlust,
nõutamist ja nuputamist
leitigi lihtse lahendus:
Hakkame koos kohta pidama,
targasti taludes talitama.

Mõeldud-tehtud. Ja niisil 1. märtsil 1949. aastal -

Tuldi kokku ja peeti pädu,
puhuti pasunaid ja aeti juttu,
laste laulu järgesteti toopi.
Seltsis söödi ja seltsis joodi,
vestsundinud kolhoosi varrusid peeti.
Nimeks pandi "Tulevik".

Hommikul koos ka tööle mindi,
saeti puid ja veeti palke,
kohendati tuisoonseid
tuisetatud loomadele.
Nüüd veis viis hobud talli,
lehmad-lambad õhte kalli laute.

Hale oli Halli ara viis,
lein oli Lehikust lahkuda.
Kuidas annad see laudast,

lambatalle ajad teisele.
Aeg aga kahjutunde kaenetas,
vaigistas varjatud pisara.
Aga lehm oli rahul ohislaudas,
hobu hasti hooldatud.

Nädalat paar hiljem sündis
ilma teine jõmpsikas:
rahva noom ja riigi tugi -
poiss, maailma-purikas.
Varru ajal koolimajas
jälle palju rahvast koos.
"Peldur" poisil' nimeks pandi,
moodustati uus kolhoos.

Ja need lapsed kahekesi
sürgusid siin kõrvalt,
tundsid ühist muret, vaeva,
ühist roosu jagasid.
Kand'sid koos nad kerjateedel,
pollul üksteist nad passisid,
retsutasid Rapla vahel,
olakuti rassisid.

Tulevikust" - tatarlapselt
sürgund kena neiuke,
meeldima ta päris hakkas
"Peldurile" - poisile.
Aasta pärast otsustasid
elu ühes jätkata
ja rajooni omistusel

"Paldurika" end nimeta'.
Kaasavara pärast vahel
maljaviluks arbeldi: *WKA*
üks oli ukke uudisemaale,
teine tore oma metsale.

Ajaratas ringi kainud,
kümme aastat nõnda lainud.
Kui need siis pilku heidaks,
kuis siis oldud ja elatud.
Rõõm ja mure kaksikvennad
olnud elus alati,
nõnda ka kolhoosielus
kaasikäs nad kõrvuti.
Eks te kõik ju mäletate,
et kolhoosi algusaastail
kõrvid olid kõrrekandjaks,
venad ruunad rullijateks,
tukud transportvahendeks.
Ei olnud autot abiks võtta,
trakterit ei tarvitatud.
Tööd sai tehtud pikki päevi,
roppu moodi rahmeldatud.
Ja siis äkki kuulutati,
rajooni rahvas raporteeris:
teie tööd on tunnustatud,
higivaeva hinnatud -
antud preemiaks teil' auto.
Oii kuis see meid rõõmustas.

Möödus päevi. Uha rohken
tekkis meile masinaid.
Õed ja päevad mürisesid
pallul võimsad mäki- ja traktorid.
Seal, kus enne terved pallud
oinaspaalseid kive tais,
lokkavad nüüd viljavaljad,
sest et traktor ole kaia.
Kilomeetreid magistraale
ekskavator sisse teinud,
vanu teestand, uusi rajand -
mõlkasööd on kuivaks saanud.
Seal, kus enne pehme raba,
kurgki vaevalt kaia väis -
saame heina mitusada
vaakrikorvi kuhjas tais.
Vanaid hooned kitsaks jäänud
meie õhiskerjale.
Sellepärast ehitati
uus ja moodne sigala.
Elumaja ehitati varjuks mitme' perele,
töökoda kohandati uue aja nõudeile.
Tehnikat on kasutatud tööd läbiviimiseks,
saevaskis, kuivatites elu tehtud kergemaks.
Pallud rohket rammu saanud,
turvest tublist' tarvitatud,
sellepärast viljasaagid mõnevõrra kasvanud.
Töodes, toimetuste rutus
hingetoit ei unustanud:
talvel tehti näitemängu,

lauldi, tantsu õpiti.

Suvel jälle maanteid-pidi

Leningradist Riiani

kümneid-sadu kilomeetreid maha sõideti.

Nähtud teiste elu-elu

teiste tõekest õpitud.

Nõud, kus kümme aastat möödus,
tallatud teele tagasi vaatame,
mõtlemis ja mõlgutamis:

tööd on tehtud, vaeva nähtud,

puhkust olnud omajagu,

leib pole laualt lõppenud,

lihaliud ei tühjaks jäänud.

Igastel korrad üribid,

silmal lust on vaadata -

naistel ikka peenest villast,

^{unistel} tšerikuteisel selgest siidist,

poistel peenikesed pintsakud,

meestel maastlik moodu jargi.

Meil on endal mitu autot

viljakotte vedamas,

traktoreid on terve rida

õhispolde harimas.

Puhtasordilisest seemnest

viljapoliud voogavad,

millest õgiseel kõik saaved

aretama taituvad.

Hüstakirju toukari

tõestab üha toodangut

ja ne vaiksed seapojad
amberringi otsitud.

Aga parem võiks veel olla,
voinuks sõna hasti olla,
kui poleks kümne aasta vältel
olnud tõusu järel mõne,
kui poleks peremehi olnud
tantsodu vaja vahetada
ega sejemehi endid
uutega asendada.

Lõppude lõpuks:

leinata pole pidagi.
Mõis on tegemata - teeme homme,
olehomme, edaspidi.
Seitsesaastak ongi selleks,
et kõik longad lehendada,
pahendused parandada,
tehtud vead teha heaks.
Tahame tublisti töötada,
plaanid täita ja täetada -
et me seitsme aasta plaani
täidaksime kuuega.

Jõudu tööle, seitsimehedi!

X X X

Ette kantud "Pelduri" klubis 1961. aastal

Mida head on me kolhoosis -
seda teate isegi.

Mida kiita oleks vaja -
sellest me ei laulagi.

Klubites on longand kaus
lausa kahe jalaga,
tegelasi kokku aja
kasvoi aiateibaga.

Õssel, siis, kui kuu on taevas,
juhatus on jälle koos.
Moni tukub uuevaevas,
monni jälle jutuhos.

Laos meil ravimeid on palju,
aga natsud tõbised.
"Kullap teevad halba nalja,"
nutšvad põrsad, silmad vees.

Aga katted erust ära -
munuvad kui karts ja põmm.
Kjirustavad. Sellepärast
pooled munad katki on.

Salamahiti mones keldris,
kus kolhoosi kartulid,
peeti lehmast aidavahti -
vaat kus lugu - oi-oi-oi.

Vaiksed viisid rohumaid,
tah'ved teise kopliasse.
Vaat kus häda - mulk on aias,
pole meest, kes kinni teeks.

Mõnel mehel pole põhjust
koreassta varuda,
pimedas kolhoosikuhjaat
veib ka heinu tirida.

Leidub meil ka inimesi,
kes kui kivid veeruvad;
kuskil neil ei ole pääsi -
paigast paika rändavad.

Balgapõeval lausa kaares
mehi poe ees on koos,
mõni nagu lastud vares,
mõni ripakil kui koon.

(Pärast aplausi)

leulu autor lasi jalga.
Ta ei tulnud peolegi.
Kartis, et saab oma palga:
praegu leegib Rapla teed.

X

X

X

Ette kantud "Tee Kommunismile" kolhoosi klubis
1963. aastal.

"Kommunismi Tee" kolhoosis
praegu pidu taies hoos.
Siin on noori, siin on vana
ligidalt ja kaugelt koos.

Tena ole hulga aja
teile kalla tuline.
Klubi teil on suur jaevar,
aga - miks ei tegutse?

Utlete - kolhoos teil ilus.
Õigus teie ukusel.
Võrrale kuid torkeb silma:
kojamees teil puhkusel.

Ehitajad teil on tublid,
aga veidi lohakad:
pärast hoone valmiasamist
jastmed maha jätavad.

Ehk küll praegu sõdasuvi,
spordiasjad nigebed.
Küllap noortel puudub huvi.
Vei on juhid mugavad?

Individaalne lojus
suhkrupeedipõllu peal,
testab too/dangut ja kiidab:
"Sõedatrump on väga hea."

Kaupluseuto tore asi.
Sealt saab osta leiba, void.
Napsivannad rõõmustavad -
saab ka osta pudeleid.

Versti agitpunkti juures
lärm ja mürgeel lahti on:
mõni mees kui lastud vares,
mõni upakil kui konna.

Hein on valmis seal brigaadis,
brigadir kus Kalju Titt.
Vead, väetid, koolilapsed -
kaik on olnud gaatis.

Jõulu Ann ja Eppa Magda,
Portnik Ignat, Susi Jaan,
Karuoja Hilda, Valve
Muddi, Keili - teil hussaa!

Seitseksmünd aastat turjal
Jõulu Annel juba on.
Susi Jaan kaib alles koolis.
Mõhemad need tublid on.

Kukuruus teil ole valla,
lausa röömuks suhkrupeet.
Seda haris, pritsia märki
Polma Jaan - va tsitsamees.

Arge te vaid pange pahaks -
kohe jaame vagusi.
See on sõbramehe pooldest.
Tulge, tehke tagasi.

X

X

X

Ette kantud 1968. aastal, põllumeeste päeval.

Viisil: "Kaari kaised ülesse..."

Põllutööst ju vanal ajal taade-riide-ras,
peeti lugu igas majas taade-riide-ras.
Kaasi aga kaised ülesse
ja asu teede kallale.

Kõik, kes põllul näevad vaeva taade-riide-raa,
peavad tana oma päeva taade-riide-raa.

Päse aga pudel taskusse
ja vota pidu ülesse...

Raagime kolhoosirahvast taade-riide-raa!
tsai nad olnud päris vahvad taade-riide-raa.

Kartul veetud ülesse
ja viligi on salvedes.

Naad, kus läevad juba kured taade-riide-raa,
kolhoosil kaelas omad mured taade-riide-raa.

Pea sa nõu ja aruta,
kui võimalik, siis paranda.

Mitmecki kolhoosi schvrid taade-riide-raa,
längenud inspekteerimise ohvriks taade-riide-raa.

Katsu sa ilma röövlitöö loata
autoreoli keerata.

Lehmad priisked nagu inglid taade-riide-raa,
sabad on nagu kuivand kringlid taade-riide-raa.

Viaka aga lobi kümasse
ja ise kartulipõllule.

Seskla on meil uhke, tore taade-riide-raa,
ainult siget kokka pole taade-riide-raa.

Vota aga asi ülesse
ja pane puder tulele.

Mõned mehed traktoriga taade-riide-raa,
tahtsid poste purustada taade-riide-raa.

Päse aga pudel taskusse
ja asu posti kallale.

Kuid neid on vahe, keda laita taade-riide-raa,
enamust võib ainult kiita taade-riide-raa.

Üldiselt võib ütelda:
meil on tore elada.

Ja lõpetuseks veel üks pilt - lüpsikarjalaut. Oid ja need ehitused mõne majandi üksus.

Lugupestud lugeja!

Tänu paljudele nendele, kes võtsid kätte eulepen ja peidid kirja loo, tegid Sa retke läbi 20-aastase "Polduri" kolhoosi. Nii mõneski sajast on siin ainult meesdames, mõnest tahtenud ettevõtmisest vaikitakse hoopis - loo lühikestele ei sahta kuigi palju.

Lõdaks, et 20 aasta pärast annab "Polduril" uus rasmat - tegude mahult ja siinult täiesti vahva.

Ada Maistei
ja Helmi
Kotrikul on
kaal kroo-
nikarasmatu
monteerimine.

S I S U K O R D

1. MAA POLISE KASUTAMISE AHT	2
2. L. Talisco, "KAKSKUMERND AASTAT KOLLEKTIIVSEL TSEL" 3	
3. EDU OLANED BELKOIGE INIMESTEST	10
4. MEIE HULGAST LAHKUNUD	16
5. L. Demberg, "PIIK LARI MEIE "POLDURI"	18
6. L. Talisco, "ASET ANDKU SANELASOOD + VIJAVAJADELE" 21	
7. A. Maiste, "MINUTUMI PÄVADESE KAKSKUMERND AASTAT TÄHÄSI"	24
8. L. Talisco, "EHIUSTEHEVUSEST"	26
9. O. Jäärn, "KANI AASTATEL 1949-1969"	30
10. J. Öpik, "(KAS) KARJAPOISS ON KUNINGAS..."	33
11. L. Öpik, "MIS MAKSAB LIITER PIIMAT"	37
12. K. Vardi, "AUSOJUNI FILMOGA"	39
13. O. Sulakatko, "HAGINAD JA MÄHED"	44
14. K. Retrik, "MÄTS ALATI ON TUBLI MEES..."	45
15. A. Tarkson, "ROHLINE KULD"	47
16. K. Niineste, "TAINEKADVATUS JA SAAGID"	49
17. O. Mager, "OHIT-TRIST AIANDUMIST"	51
18. H. Nauverk, "KOLMOOSIKULA OLAV ILUS"	54
19. D. Leeman, "MISVARA KÄITSEL"	56
20. M. Papupere, "VANASTI JA NOUD"	60
21. B. Saadla, "MEIE PUNKPILLOKHESTER"	63

22. A. Andok,	
1) "MISSE SIFID"	64
2) "KUNSTLIKUST SOOVITUSTEST"	67
3) "On, SOOKLA"	68
4) "HOOLITSENE PENSIONARIDE SEST"	71
23. V. Saar, "OMA KAUPLUS"	73
24. E. Vardi, "LASTEASDA OLEKS VAJA"	75
25. T. Talviste, "HOONTREKIBI ALUSTAS VAGA HUVITAVALT"	77
26. H. Kukk, "KASIKAES"	79
27. A. Sulokotke, "PARAST PÄEVATOOD"	82
28. ONALOOMINGULISI LAULSI .	
1) Ette kantud jaanipäeval Oru maal 1956. aastal ..	84
2) Kõnne aasta jubelil puhul - 1959. aastal	86
3) Ette kantud "Poldari" klubis 1961. aastal	88
4) Ette kantud "Tee Kommunistile" kolmeosalise klubis 1961. aastal	91
5) Ette kantud 1968. aastal, põllumeeste päeval ...	95
29. LOPUTUSEKS	98